

Mödet den 13de April.

Etatsraad *Molbech* forelæste: *Nogle Bemærkninger over Udviklingen af Kampen imellem Adelsmagt, Pengemagt og Folke­magt hos Romerne, i Tiden mellem Servius Tullius og Graccherne.*

Den i Roms og hele den gamle Verdens Historie navnkundige og mærkværdige Constitution, som K. *Servius* gav det romerske Folk, havde et dobbelt Formaal, en dobbelt politisk Hovedretning: den skulde bringe en større Ligevægt tilveie imellem de aristokratiske og demokratiske Elementer i Staten, imellem den patriciske *Adel* og den plebeiske *Almue*, ved at give den sidste et Slags selvstændig communal Forfatning, og tillige en vis Deel i det almindelige Parlament eller Folkething (Comitierne;) den skulde dernæst uden at betage Adelsaristokratiet den historiske Stilling, eller den politiske Magt og Virken, som Lovene hjemlede det, hindre det fra at kunne tilvende sig en udelukkende eller alt for overveiende Magt i Staten, ved at lægge en betydelig Deel af den politiske Vægt og Rettighed, som den patriciske Adel vilde tilegne sig allene ved *Föd­selens* Adkomst, over paa *Formuens* og Rigdommens Side. Derved sattes i det mindste enhver formuende Plebeier i lige Classe med den adelige Patricier; men Maaden, hvorpaa *Servius Tullius* indrettede det, paa *Krigsforfatning*, *Grund­eiendom* og *Skattesystem* i Forening grundede Parlament, (comitia centuriata) hvor de gieldende Hovedstemmer afgaves for enhver af de 193 Centurier, hvori Folket indeeltes, og Beslutningen afgjordes ved Centuriernes Majoritet, ikke ved samtlige Borgeres Stemmer i en almindelig Forsamling — dette System gik ligesaa meget ud paa at hindre ethvert materielt og umiddelbart Indgreb af Folke-Massen, eller den eiendomsløse Mængde, i Statens Organisme og Styrelse, som paa at indskrænke en allene paa *Föd­sel* og *Stammefortrin* grundet *Adelsmagt*. *Servius* vilde ligesaavel arbeide imod den aristokratiske Absolutisme, som han vilde hindre den demokratiske. De Statsborgere, der baade ved *mere bekostelig Væbning* og *personlig Krigstjeneste*, og ved *Størrelsen* af deres *Afgifter til Staten*, maatte bære den største Deel af offentlige

Byrder, skulde, i Forhold hertil, være berettigede til den meste Indflydelse ved Stemmeret og Valgret paa Folketinget (comitia).

Grundideen for det indførte Skattesystem var, at enhver romersk Borger skulde *beskattes efter sin Evne*; og da Skattebyrden saavel bestod i en Grundafgift, som i Krigstieneste, maatte ogsaa de mest formuende Classer, som dels tiente til Hest, dels svært bevæbnede til Fods, udrede det meste til Rustning og Vaaben, hvilke enhver maatte skaffe sig selv. Men hertil sluttede sig den anden Idee: at den romerske Borgers Ret til Deeltagelse i den lovgivende Magt afmaalttes efter hans *Skattebyrde* — eller med andre Ord, efter hans *Formue*. De stærkest beskattede Centurier indeholdt de færreste, men mest formuende Borgere; og et langt større Antal af mindre velhavende Plebeiere lagdes sammen i de mindst beskattede Classer, saaledes at den sidste Classe, der indbefattede alle de Borgere, der kun gjorde Tieneste som Slyngeskytter i Krigen og betalte den ringeste Afgift, udgjorde kun *een* Centurie. — Paa denne Maade opnaaedes det ved den romerske Census, at, som *Cicero* har sagt (de Republica. II. 22) „Udslaget ved Stemmegivningen aldrig var i Mængdens, men i de Velhavendes Magt, og der var sørget for, hvad altid bør overholdes i en Stat, *at ikke de Fleste formaae det Meste*” (ne plurimum valeant plurimi).

Ved denne Forfatning bestod den romerske Republik i fem Aarhundreder, usvækket under alle indvortes Storme og udvortes Rystelser; fordi den ikke var en for Romernes nationale Charakter, Forhold og Folkeclasser fremmed eller paatvungen Statsorganisation, men virkelig var bygget paa en Sammenstøbning af de oprindelige romerske Elementer for hele Folket: *Agerbrug* og *Krig*. At den i sin Idee har været fuldkommen naturlig og folkelig, eller svarende til Romernes nationale Egenheder, tør slutes deraf, at man hverken ved den første Indførelse af *Census*, eller under Forfatningens følgende Udvikling igiennem Aarhundreder (og den overlevede endog, som *Skattesystem*, Republikens Fald, og varede til Keiserrigets Undergang i Italien) finder nogen Opposition imod det væsentlige Grundprincip, eller mod Comiternes Inddeling. Men ligesom endog dens første Indretning viser, at der henved et Par

hundrede Aar efter Roms Stiftelse allerede fandtes en betydelig *Uliighed i Formuen*, eller at der gaves (forholdsviis) rige, formuende, velhavende og ubemidlede romerske Borgere — hvilket paa den Tid omtrent var det samme, som at der gaves større, mindre og ganske smaa Jordeiere — saaledes undgik man ligesaa lidt i den romerske Republik Følgerne af de forandrede Forhold, som en fremskridende *Uliighed i Formuen* frembragte, som Trykket, der efterhaanden, med forøget Vægt faldt paa den ubemidlede Almue.

Det oprindelige Aristokratie i den romerske Republik udgjorde de patriciske Stammer, (*Clans, gentes*) som længe ved en ligesaa uoverstigelig Skranke vare adskilte fra enhver Forbindelse med Plebeierne, som den nyere Tids Adel længe var det for Borgerstanden. Servius Tullius kunde og vilde ikke gribe ind i det historiske Grundforhold; men han vilde ved sin Forfatning arbeide imod Slægt-Aristokratiets, eller Patriciernes Overvægt i alle sociale Forhold, ved at give *Formuen* lige Vægt hos begge Folkeclasser; og hvormeget denne Forfatning endog virkede imod *Mængdens* Magt, eller Ochlokratiet (Pöbelregiering), saa var det dog ved den, at det virkelige *demokratiske* Princip først kom ind i den romerske Republik. Det fik sin egentlige Gyldighed ved det særegne Communalsamfund, der under Servius organiseredes for Plebeierne, saavel i Staten Rom, som paa Landet, eller ved denne hele Folkeclasses Inddeling i Regioner og Roder (*Tribus*); og hvor abnorm en Organisation det endog kan synes at være, efter vore nyere Begreber og Indretninger, at *Tribus*-Forfatningen længe havde et Slags *selvstændig politisk Deel i Statsmagten*, ved Siden af og i Opposition til Comitierne med deres Centurier, indtil den med Tiden smeltede sammen med disse; og at derhos de patriciske Curier, og endelig Senatet, udgjorde to andre statsretlige Magter, hvoraf man saaledes egentlig kunde tælle *fire* i den romerske Republik: saa blev dog *Statens* Eenhed overhovedet større og mere kraftig, end *Samfundets*, saa længe baade et egentlig *aristokratisk* og egentlig *demokratisk* Princip begge kunde bevare deres Livskræfter, uden at gaae under i den blot materielle Interesse, og overvældes af en med rivende Hurtighed i det Uhyre voxende *Pengemagt* og *Luxus*. Thi saalænge hine to ædlere

politiske Kræfter indbyrdes kæmpede, uden at adskilles i deres fælles Grundidee, saalænge „Patriciere og Plebeiere, adskilte ved Födsel og Rettigheder, dog begge vare ligemeget *Romere*.” saalænge var der ingen Fare for, at Staten skulde rystes eller angribes og undergraves i sin politiske Grundvold ved revolutionaire, eller statsfiendtlige Foretagender. Det var Romernes store og rodfæstede *nationale Agtelse for Ret, Lov og Lovlighed*, (en Egenskab, som de i Republikens bedste Aarhundreder deelte med *Engländerne*; men som dog hos dette Folk er endnu stærkere og dybere grundfæstet, end hos det romerske) der bevirkede, at saalænge den romerske Statsidee stod usvækket ved Magt, vilde intet Parfie gribe til noget voldsomt Skridt, *der enten kunde omstyrte de statsreligge Institutioners Grundformer, eller Privatrettens Fundament*. Ligesaa længe kunde ogsaa den romerske Stat vedblive at voxe baade i indvortes og udvortes Kræfter; og det er den selvsamme Egenskab hos det engelske Folk, der har gjort dets Statsbygning til den stærkeste i Europa, og givet den en forbausende, al Beregning overstigende Kraft til at modstaae enhver indvortes Bevægelse og Rystelse, ligesaa vel som hidtil vor Tids uhyre sociale og politiske Verdensrystelse i Europa.

Det var, allerede fra den romerske Republiks tidligere Aarhundreder, egentlig ikke til Fordeel for Adelen eller Patricierne, at de længe vare i Stand til at forene og vedligeholde et tredobbelt Aristokratie: *Födselens, Grundeidendommens og Pengenes*. En vigtig og væsentlig Forrettighed, som Patricierne fra Statens Oprindelse havde havt, og i nogle Aarhundreder (man mener, indtil de liciniske Love) kunde bevare, var den: at det var dem allene, som havde den saakaldte *Occupationsret*, eller kunde erhverve Besiddelsen af ödeliggende, uopdyrkede Statsjorder (noget, der omtrent kunde svare til den Eneret til at erhverve Riddergods eller Herregaarde, som den nyere europæiske Adel i adskillige Lande havde tilvendt sig). Det er let at see, i hvor høi Grad en saadan Rettighed maatte bidrage til at bringe Formuen i Patriciernes Hænder, saalænge den endnu næsten allene var indskrænket til *Grundeendom*, og denne Udvidelse maatte staae i Forhold til Statens langsomme Tilvæxt. Naar endog Nöisomhed,

Tarvelighed og Indskrænkning i dette Tidsrum var et almindeligt Charaktertræk hos hele Folket, saae man dog, at allerede Servius Tullius forefandt saa betydelig en Uliighed i Formuen, at den blev et væsentligt Motiv i hans Census. Rigdomsaristokratiet yttrede sig derfor ogsaa i tidligere Perioder ikke sielden hos Patricierne paa en oprørende haard og trykkende Maade imod den fattige, giældbundne Plebeier, som, naar han ikke paa anden Maade kunde betale sin Skyldherre, efter Lovene selv maatte blive hans Træl eller Tvangsarbejder. Det var paa den Tid deels Tænkemaaden og Folkets Charakter, men deels ogsaa Romerstatens relative Fattigdom, Mangel paa Capital, circulerende Myntforraad, Industrie og Handelsrørelse, og en deraf følgende meget høi Rentefod, (den lovlige først 8, siden 12 Proc.)*), der fremkaldte saadanne Love. Hvor Midlerne engang ere, der voxe de lettest; det var saaledes de formuende Patriciere, som bedst havde det i deres Magt, at forøge deres Riigdom, ikke allene ved at erhverve udarmede Skyldneres pantsatte Jorder; men ved at komme i Besiddelse af den største Deel af de romerske Domainer, (ager publicus) imod en meget lav, uopløselig Jordskyld. Paa denne Maade steg ikke blot Antallet af store Landgodser, men deres Omfang udvidedes, og Forholdet imellem de Rige og de Uformuende eller fattige romerske Borgere blev saameget mere ufordeelagtigt og trykkende for de sidste, da Krigstienestens Byrde altid maatte være tungere for dem, end for de Formuende; den fattige forgiældede Plebeier var reent hielpeløs og nødlidende, naar han, mangengang vel endogsaa saaret eller lemlæstet, vendte hiem til sin lille, med Giæld beheftede Jordlod; hos de rige Jordiere tog det meer og mere Overhaand, at sætte en Deel af deres overflødige Formue i kiøbte *Trælle*, som ikke allene an-

---

*) Det kan bemærkes, at lignende Forhold tildeels finde Sted i den chinesiske Stat, uden her at have samme Følger, som hos Romerne. Men China har vel en ufuldkommen Pengecirculation, ingen anden *præget Mynt*, end uhyre Masser af smaa Kobberpenge, og en meget høi Rentefod. Derimod har det en høi Grad af indenlandsk Industrie og Handelsrørelse — en overhovedet jævn Fordeling af Formuen — og fremfor alt en national Tarvelighed og Nøisomhed. Derfor har China, med sin uhyre Folkemængde og en hertil svarende Jordudstykning, ingen *Betlere*, ingen *Pauperisme*, intet *Fattigvæsen*.

vendtes til al Huusgierning, men til at dyrke Jorden; hvilket kunde være saa meget mere fordeelagtigt for Eieren, da ingen Træl gjorde Krigstieneste *). Den Rige kunde herved tilsidst giøre sig reent uafhængig af den fattige, frie Arbeider; og de umiddelbare Jordbrugere eller romerske Selveiere, med deres smaa plebeiske Agerlodder fra gammel Tid, maatte nødvendig komme i en Tilstand, der blev ligesaa trykkende, som unaturlig i en Stat, hvor alle Magtens, Besiddelsens og Formuens Dimensioner voxede i stigende Forhold, med enhver heldig Krig, enhver ny Udvidelse af Republikens Landgrændser. Hertil kom endnu Savnet af det, vi kalde en „Middelstand“ og en industriel Borgerclassen. Haandværksmænd og Kræmmere, uden Jordeiendom, vare, efter den Serviske Census, udelukkede fra Skattemandtallet, men derved ogsaa fra egentlige Borgerrettigheder. Længere hen, da Slavernes Mængde voxede, blev det almindeligt at de Rige lode alle Fornödenheder forfærdige af Trælle. Paa denne Maade savnede Rom det Mellemed, som kunde nærme Stænderne til hverandre, og ved Kiöbstad-Industriens og Handelens Erhverv bidrage til at udjævne Uliighed i Formuen.

Saalænge Romerne dog overhovedet holdt fast ved deres oprindelige nationale Institutioner, og ikke opgav Charakteren af et, agerbrugende og krigersk Folk — saalænge man kunde kalde dem en nöisom og tarvelig Nation, uden Rigdom: havde Følgerne af et overhovedet endnu ikke saa stærkt i Öine faldende Misforhold i Formuens Fordeling, imellem den ved betydelige Midler uafhængige, den erhvervende og arbejdende, og den ubemidlede eller fattige Deel af Folket, ingen politisk betænkelige eller farlige Virkninger. — Modsætningen og Striden imellem Rigdom og Fattigdom, imellem mægtige Slægter eller Stammer, større Grundeiere, med de af den afhængige Clienter, og Mængden af smaa og fattige Jordbrugere, viste sig tidligt nok i den romerske Historie; men den bevægede sig længe om politiske Rettigheder, og holdt sig

---

*) De Liciniske Agerlove (s. nedenfor) søgte allerede at sætte en Grændse for denne Misbrug; men det var saa langt fra, at den blev undertrykt, at Slavernes Masse steg i samme Forhold som Romernes i Italien sammendyndede Rigdom.

inden for Skranker, hvor den paa begge Sider bevarede en Pietet, Patriotisme og Agtelse for Lovene, der i Aarhundreder fiernede al virkelig revolutionair Voldsomhed, Ulov og politisk Selvtægt. Det var først en stor og dybt indgribende Forandring i hine Grundforhold i Staten og hos Nationen, der gav Striden imellem Aristokratie og Demokratie en farlig og voldsom Charakter, og omsider gjorde den til Partikamp, og Folket eller Almuen til et Redskab for politisk Ærgierrighed hos Partihövdinge og Folkeledere. Fra Begyndelsen var det uden Tvivl de formuende Patricieres Indskrænkning til *Jordbesiddelse*, som Middel til at forøge deres Rigdom, i Forening med de ovenfor angivne Omstændigheder, som lagde Grunden til et trykkende Misforhold imellem de store patriciske Jordeieres og de fattige jorddyrkende Plebeiers Vilkaar. Dette Misforhold voxede bestandigt, jo mere Krig og Erobring udvidede Statens Grændser og dens Domainer (ager publicus), og jo mere der af Rigdom og Pengemidler sammendyngedes paa det ene Punkt: *i Staden Rom*. Patricierne bleve aldrig, (saaledes som Tilfældet er i England) en selvstændig Landadel; det gamle Adelsaristokratie kunde derfor heller ikke, under Statens Udvidelse, modstaae Pengemagtens Omvæltninger; og man saae længere hen, hvorledes den tilsidst tabte sig i Hovedstadens uhyre Svælg af Rigdom, fordeelt blandt nye Familier. Men ligesaa lidt kunde den voxende Magt og den *Lighed i politiske Rettigheder*, som Almuestanden, Plebeierne (der hos Romerne maa repræsentere den nyere Tids Borger- og Bondestand i Forening) tilkæmpede sig, opnaae nogen afgjørende Virkning paa Formuens og Rigdommens Fordeling. Den viste ogsaa hos Romerne sin *Uafhængighed af Statsmagt og Statstræng*, naar den har og beholder sine frit strømmende Kilder, som man overlader til deres naturlige Løb. I Længden kunde ikke engang den vundne politiske Frihed betrygge Plebeierne imod den ikke mindre følelige Uliighed i Vilkaar og Stilling, som med Kæmpeskridt udviklede sig i Samfundet, da *den bevægelige Rigdom* kom til Herredømme Med enhver ny Seier, som det demokratiske Princip (hos Plebeierne) vandt over det patriciske Aristokratie, indtil dette omsider ikke syntes at have nogen af dets gamle Forrettigheder tilbage, fik

vel dette Princip, og det demokratiske Partie større Magt og Fremgang; *men uden at denne bragte nogen væsentlig Grundforbedring i Folkets Tilstand.* Et Forhold, hvorom man allerede begyndte at klage i de romerske Kongers Periode: Mangel paa jævnt udbredt Velstand, uliig Fordeling af Landeiendom, og Rigdoms Benyttelse til at undertrykke og udsuge de Fattige, vedblev i Aarhundreder at være en Hovedkilde til en dels naturlig, dels kunstlig opvakt Misfornøielse hos en Deel af Almuen.

Det første, og maaskee det virksomste Forsøg paa at udjævne disse Misforhold, (paa en Tid da Statens Udstrækning var saa ubetydelig) var den, i Forening med den Serviske Skatte-Inddeling iværksatte Uddeling af større Lodder af Statsjorden (7 Jugera) til de hertil mest trængende Plebeiere. Men *Formuen* var paa den Tid endnu fortrinligen hos Patricierne. Adelen beholdt ogsaa derved for det første og længe den største Deel af sin Overvægt i Staten; uagtet den ikke kunde forsvare den Enemagt eller afgjørende Overmagt, hvoraf den i Roms første Aarhundreder var i Besiddelse. Med enhver ny Bevægelse af Folket tabte Patricierne een politisk Forrettighed efter den anden; men Pengemagten tabte ikke sin Uafhængighed; den styrkedes og tiltog snarere med enhver heldig Krig, enhver ny Erobring. Det allerede befæstede Demokratie greb nu (omtrent 200 Aar efterat den romerske Forfatning var grundlagt ved den Serviske Census, og 143 Aar efter Kongernes Fordrivelse) til et Middel, der selv viser os Forholdenes Forandring. — Ved den *Liciniske Lov*, den mærkværdigste af de i Roms Historie berømte *Agerlove*, (leges agrariæ) vilde Demokratiet finde Midler til at indskrænke saavel de Fornemmes Rigdom, som deres politiske Overvægt. Dens Ophavsmand, Folketribunen C. Licinius Stolo, selv baade meget riig og af en anseelig plebeisk Familie, var det vel snarest om at giøre, at hæve sin egen Folkeklasse i politisk Vægt og Betydenhed lige med den patriciske; men for at vinde Folket blev Agerloven og Gieldsloven ham de vigtigste. De Liciniske Love indbragte nemlig tvungne Lettelser i de meest trykkende Gieldsforhold imellem bemidlede og fattige Borgere; dernæst paabød de, at den ene Consul altid skulde vælges af den plebeiske Stand; endelig foreskrev

et Lovbud: at ingen Romer maatte besidde meer end 500 jugera, eller 125 Tdr. Land; (efter de senere gracchiske Agerlove i det høieste, naar han havde to Sønner, 750 jugera). Herved var dog kun *Agerjorden* meent; og som man vel maa antage, var det ikkun den overdragne *Statsjord*, (*ager publicus*) ikke privat eller arvet Eiendom, som de store Grundeiere paa denne Maade skulde miste. Da Loven ogsaa tillod, i det høieste at fodre 100 Stykker stort, og 500 Stykker smaat Qvæg, behøvedes dertil nödvendigen Udmark, foruden *Agerjorden*; og hiin er vist nok ikke regnet med iblandt de lovlig tilstaaede 500 Ager. Hvad den Rige besad over dette Maal skulde uden Vederlag, afgives til Uddeling blandt trængende Borgere; og det (som Nogle antage) i Lodder paa 7 jugera. („*Liciniana illa septena jugera*” Columella. I. 3.) Afgiort er den bestemte Störrelse vel ikke. Men om det endog her ikke gialdt om egentlig Kiöbejord, men om et Slags *Domainejord*, hvortil Staten havde beholdt sin Herlighedsret tilligemed en Grundskat: saa maatte saadan Besiddelse dog i mange Tilfælde kunne have en lang Hævd; og den liciniske Lov kan man derfor vel, som enhver lignende, i sit Princip kalde en positiv Uret, under Skinnet af en Retsform. I övrigt blev, som man veed, netop Lovens Ophavsmand, Folketribunen *C. Licinius Stolo*, der efter 10 Aars Kamp havde sat den igiennem, (R. A. 388) Lovens förste Overtræder; og blev ni Aar derefter dömt i den fastsatte Straf (10,000 Asses) for at have villet eludere Loven, under den Form, at afstaae til sin Sön 500 jugera af de 1000, som han eiede. (Liv. VII. 16).

Om man nu endog turde antage, at Udförelsen af de Liciniske Agerlove har været giennemgribende, og at deres Virkning har vedværet i et Par Aarhundreder, eller ligesaa længe, som Historien viser os en, under alle politiske Bevægelser, ikke ophævet Ligevægt imellem det aristokratiske og demokratiske Element i den romerske Republiks Forfatning: saa er det dog ikke mindre vist, at ingen agrarisk Lov kunde raade Bod paa den romerske Pauperisme, eller paa Misforholdet imellem opdynget Rigdom og nödlidende Armød. Ligesaa lidt har man ved disse Loves, om endog moderate Tvang paa Eiendomsfriheden kunnet hielpe til at forbedre Jordbruget i Italien, eller sikkre de smaa Jordbrugeres

Vilkaar. Ikke engang de gamle fornemme Slægters Agtelse, Betydenhed, eller faste Formue, kunde modstaae den indstrømmende Capitalformues uhyre Magt. Jo mere den oprindelige Forskiel imellem *populus* og *plebs* forsvandt i Samfundet — jo mere de rige Slægter, baade af Patriciere og Plebeier, sluttede sig sammen: desto mere udvikledes et nyt Forhold i Romerstaten, hvori den gamle patriciske Slægtadels Betydenhed tabte sig, men *Formuens* Gyldighed holdt sig. De høiere Statsemeder og Værdigheder gik efterhaanden over til den formuende og rige Deel af Folket; paa patricisk eller plebeiisk Fødsel tænkte man ikke mere. En ny romersk Adel (*Nobiles, Optimates*), dannede sig; og en Kreds af saadanne anseete og mægtige Familier udviklede efterhaanden en stærk *Forening* af *Embeds-* og *Rigdoms-Aristokratie*. — Mod-sætningen og Modvirkningen imellem Fornemme og Ringere, imellem et *Adelspartie* og et *Folkepartie*, vedblev saaledes vel i Rom; men under andre sociale Former; og med den Forskiel, at Vilkaarene for det sidste Partie snarere forringedes, end forbedredes. I Kampen med den patriciske Adel havde Plebeierne med mere langsomme, sikkert Fremskridt kunnet nærme sig til, og omsider opnaae *politisk* Liighed; og Staten havde ikke taget Skade ved en indvortes Bevægelse, der ofte var stærk og alvorlig; men endnu ikke fra nogen af Siderne blev voldsom eller revolutionair. I hin mere tarvelige Periode, kiendte man vel hos Romerne en riig eller formuende, og en ubemidlet Stand: men man kiendte endnu ikke den egentlige Forarmelse, eller Pauperisme. Samtidig med den nye plebeiiske Adel, oprandt Statens Udvidelse og Rigdommens Formerelse, efter en umaadeligt voxende Scala, som i faa Generationer maatte fra Grunden forandre alle sociale Forhold; og virkelig gjorde det. Endnu savnede Rom ogsaa bestandig en egentlig Middelstand, tilligemed Handelens og Industriens borgerlige Element i Kiøbstæderne. De uhyre Skatte, som ved Krigsbyttet og erobrede Provindsers Udsugelse sammendyndedes i Hovedstaden, kunde ikke finde saadanne Afløbskilder, hvorved de kunde blive frugtbare for en over hele Folket udbredt Nationalvelstand. Imedens Staten med hver Generation blev mægtigere, og de Fornemme eller Pengemændene bleve rigere, trykkedes den frie Landalmue

af den ideligt voxende Mængde af Slaver, som (tværtimod de liciniske Love) anvendtes paa de store Jordegodser; og hvoraf efterhaanden en Skare af Frigivne dannede en ny Folkeklasse, der forögede Hovedstadens giennem Aarhundreder bestandigt voxende Folketal. Da man længere hen gav Frigivnes Sønner fuld Borgerret og optog dem i Stadens Regioner, forstærkedes derved tillige *Hovedstadens bestandige politiske Overvægt*, i Forhold til Landboerne. Men netop dette, og den hele Maade, hvorpaa Staten, fra sin første Opkomst, havde udviklet sig fra et Middelpunkt, var en Hovedgrund til den uafsladelige Tilstrømmen til Rom af en mere tærende, end erhvervende *Mængde* (Vulgus), som i moralsk Værd og Kraft stod dybt under de tidligere Aarhundreders plebeiiiske *Almue* (plebs); men ligefuldt kunde benyttes af ærgierrige Partihövdinge og Folkeledere, paa samme Maade, som Fanatikere og Demagoger i vore Dage benytte Folkemassen som et blindt Redskab, en villielös, mechanisk Magt, til deres Planers Udförelse. Blandt hiin Pöbelmængde i Hovedstaden udviklede sig Forarmelsen og de egentlig *romerske Proletarers* Stand, som Staten snart blev sat i den Nödvendighed ligefrem at maatte föde; og det i en saadan Proportion af örkeslöse Fattiges eller Statsbetleres Antal, og af de offentlige Midler, som anvendtes paa at underholde denne Masse af flere hundrede tusinde brödlöse Individuer i Hovedstaden, at man i den nyere Verden endnu ikke har kiendt noget Sidestykke hertil — i Fald man ikke vil hente en vel ikke ganske passende Sammenligning fra Englands Fattigvæsen og Fattigskatter. — Inden dog endnu denne Statsfordærvelse i den romerske Republik naaede sin yderste Höide, skeete det sidste store og alvorlige Forsög paa at gribe ind i Eiendomsforholdet, eller at fremtvinge en Formindskning af Rigdommens og Penge-
magtens Overvægt i Statens Forfatning og i de forskiellige Folkeclassers Stilling til hverandre. Det var de af Brödrene *Tiberius* og *Caius Gracchus*, ved nye Agerlove, fremkaldte Folkebevægelser. Disse, der fik et for begge Ophavsmændene lige fordærveligt og sörgeligt Udfald, bleve tillige af overordentlig historisk Vigtighed; thi det var dem, der egentlig første Gang hos Romerne vakte Borger-
tvedragtens og Partikampens Dæmon i Skikkelse af en *blodig Revolution*.

Til indenlandsk Medlem af den mathematiske Classe valgtes:
Lector i Sorøe *C. E. Mundt*.

- Selskabet modtog følgende Skrifter:
- Sitzungsberichte der Kaiserl. Wiener Akademie. 4. Heft. Wien 1849.
- Archiv für Kunde oesterreichischer Geschichtsquellen, herausgegeben von der zur Pflege der Geschichte aufgestellten Commission der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. 3. Heft. Wien 1849.
- Elenco delle principali opere scientifiche del Abate Francesco Zantedeschi. Venezia 1849. 8.
- Dell' influenza delle variazioni di pressione nelle indicazioni termometriche del Abate Francesco Zantedeschi.

Mödet den 27de April.

Conferentsraad *Kolderup-Rosenvinge* forelæste nogle Bemærkninger om den kanoniske Rets Anvendelse i Danmark. Da denne Afhandling andensteds vil blive trykt og tildeels indeholder enkelte detaillerede Undersøgelser, der ikke vel egne sig til noget Udtog, meddeles her kun nogle Hovedpunkter, hvorpaa Forfatteren har troet at burde henlede Opmærksomheden, naar man vil gjøre sig en nogenlunde klar Forestilling om den kanoniske Rets Indgang og Fremgang her i Landet og dens Indgriben i de vigtigste Retsforhold. Dette er først skeet efterhaanden og langsomt, og det er Sporene af denne Udvikling, som Forf. søger at forfølge gennem det 12te og indtil det 15de Aarhundrede, i hvilket den kanoniske Rets Herredømme i Danmark